

แบบจัดเก็บข้อมูลพันธุ์พืชท้องถิ่น

๑. ชื่อพืช/ชื่อสามัญ : เถาคัน

๒. ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Parthenocissus quinquefolia* (L.) Planch.

๓. ชื่อเรียกในท้องถิ่น : หุนแปแดง หุนแปขาว เครือหุนแป เถาคันแดง เถาคันขาว

๔. ชนิดพืช : เป็นพรรณไม้เลื้อย

๕. ลักษณะประจำพันธุ์ : ต้นเถาคัน จัดเป็นพรรณไม้เลื้อย ชอบพาดพันตามต้นไม้ใหญ่ ผิวขรุขระ มีมือแตกออกจากข้อ ไม่มีขน ใช้สำหรับเกาะต้นไม้อื่น ขยายพันธุ์ด้วยวิธีการเพาะเมล็ดหรือแยกเอาต้นอ่อนจากกอเดิมไปปลูก ชอบแสงแดดจัด ขึ้นในดินไม่อุ้มน้ำ มักขึ้นตามที่รกร้าง ตามป่าเบญจพรรณ ป่าเต็งรัง ป่าคันทวย และตามป่าราบทั่วไป เถาคันที่เกิดขึ้นตามป่านั้นมักจะอยู่ใต้เงาไม้ขนาดใหญ่เท่าข้อมือของคน และถ้าตัดออกจะเห็นเนื้อภายในเป็นวง ๆ มีสีแดงสลับกัน ลักษณะคล้ายกับเถาวัลย์เปรียง พรรณไม้ชนิดนี้จะมีอยู่ด้วยกัน ๒ ชนิด ชนิดต้นเขียวเรา จะเรียกว่า "เถาคันขาว" ส่วนชนิดต้นที่เป็นสีแดงนั้นเราจะเรียกว่า "เถาคันแดง" ซึ่งชนิดสีแดงนี้จะนิยมนำมาใช้ปรุงเป็นยามากกว่า ใบเป็นใบประกอบ มีใบย่อย ๓ หรือ ๕ ใบ แตกจากก้านใบจุดเดียวกัน ลักษณะของใบย่อยเป็นรูปไข่ ปลายใบค่อนข้างแหลม โคนใบป้าน ส่วนขอบใบหยักเป็นฟันเลื่อยหรือเป็นคลื่น ใบมีขนาดกว้างประมาณ ๒-๓ เซนติเมตร และยาวประมาณ ๕-๑๐ เซนติเมตร แผ่นใบเรียบ เส้นกลางใบนูนเห็นได้เด่นชัด แผ่นใบเป็นสีเขียวเข้มเป็นมันเรียบ ออกดอกเป็นช่อแบบซี่ร่ม แตกออกจากก้านช่อดอกหลักจุดเดียวกัน ออกเป็นช่อใหญ่สีแดง และดอกนั้นจะออกเป็นช่อใหญ่แบนและแน่น ดอกย่อยมีขนาดเล็กและมีจำนวนมาก ตั้งอยู่บนก้านดอกย่อย แต่ละช่อจะมีประมาณ ๑๐-๔๐ ดอก ลักษณะของดอกคล้ายดอกกะตังบาย หรือดอกเถาวัลย์ปูน หรือฝิ่นต้น จะออกดอกในช่วงประมาณเดือนพฤษภาคมถึงเดือนมิถุนายน ผลมีลักษณะกลม ผิวเรียบเป็นมัน ผลมีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ ๑.๕-๒ เซนติเมตร หรือมีขนาดเท่าผลมะแว้งหรือขนาดเท่าปลายนิ้วก้อย ผลดิบนั้นเป็นสีเขียว เมื่อสุกจะเปลี่ยนเป็นสีดำ ถ้าบิบบจะมีน้ำออกเป็นสีม่วงแดง ทำให้คันมาก ผลจะออกในช่วงประมาณเดือนกรกฎาคมถึงเดือนสิงหาคม

๖. ถิ่นกำเนิด : ทางตะวันออก และตอนกลางของทวีปอเมริกาเหนือ

๗. แหล่งพันธุ์ : ไทยพบแพร่กระจายทุกจังหวัด พบได้มากตามที่รกร้าง ป่าเบญจพรรณ และป่าเต็งรัง

๘. การปลูก/การขยายพันธุ์/การดูแลรักษา : เถาคันเป็นพืชเถา สามารถเพาะขยายพันธุ์ด้วยการเพาะเมล็ด และการปักชำกิ่ง

๙. การจดทะเบียนเป็นสินค้า GI (สินค้าที่มีเอกลักษณ์เฉพาะแหล่งภูมิศาสตร์) : -

๑๐. การใช้ประโยชน์ ผลดิบใช้กินเป็นอาหารได้ (ให้รสชาติดมเล็กน้อย ใช้ใส่ในน้ำพริกและใช้แกงส้ม) แต่มีข้อมูลชี้ว่าผลเถาคันแดงมีกรดออกซาลิกซึ่งเป็นสารพิษ หากได้รับในปริมาณมากจะทำให้เกิดอาการคัน เพราะสารนี้มีฤทธิ์ระคายเคืองต่อผนังกระเพาะลำไส้และจะถูกดูดซึมผ่านผนังที่อักเสบจนทำให้เกิดเป็นแผลเย็บมออกซาลิเลทได้ มีผลทำให้ปริมาณของแคลเซียมออสลดลง ซึ่งภาวะเช่นนี้จะมีผลต่อการทำงานของหัวใจและประสาทส่วนกลาง

ไต่พิการ เนื่องจากมีการตกตะกอนของแคลเซียมออกซาลาเลท ยอดอ่อนมีรสจืด มักนำมาลวก ต้ม จิ้มกับน้ำพริก หรือรับประทานเป็นผักสด

๑๑. เอกสารอ้างอิง :

Medthai. ถาด้าน สรรพคุณและประโยชน์ของต้นถาด้านแดง. เข้าถึงได้จาก <https://medthai.com/ถาด้าน>

๑๒. ภาพประกอบ :

ข้อมูลโดย : ศูนย์ส่งเสริมเทคโนโลยีการเกษตรด้านแมลงเศรษฐกิจจังหวัดชุมพร

ที่อยู่ : ๒๒/๑ ม.๖ ต.ขุนกระโทก อ.เมือง จ.ชุมพร

เว็บไซต์ : <http://www.aopdbom.doe.go.th>